

DOI 10.32874/SHS.2025-04

Maistrov rod in razširjena družina

Martin Bele

Dr., docent
Univerza v Mariboru, Filozofska Fakulteta, Oddelek za zgodovino
Koroška cesta 160, SI–2000 Maribor, Slovenija
e-pošta: martin.bele@gmail.com

Izvleček:

Prispevek obravnava razširjeno družinsko drevo slovenskega generala in pesnika Rudolfa Maistra. Ob pregledu do sedaj že obstoječe literature na temo Maistrove ožje družine (in drugih družinskih povezav) skuša avtor izčrpno izpopolniti do danes še obstoječe vrzeli, najti nove podatke ter popraviti tu in tam še vedno ponavljane ostale napake. Besedilo je avtor razdelil po poglavjih, in sicer glede na generacije v družini ter kraje njihovega bivanja. Raziskava temelji na znanstveni literaturi ter predvsem na podatkih iz več deset matičnih knjig s področja današnjih graško-sekavske škofije, mariborske nadškofije, ljubljanske nadškofije ter koprške škofije. Raziskavo slednjič dopolnjuje še dodelana genealoška preglednica. Večina vseh uporabljenih virov je danes digitalizirana, manjši del se nahaja v Nadškofijskem arhivu Maribor, Škofijskem arhivu Koper ter na župnijskem uradu v Ilirski Bistrici.

Ključne besede:

Rudolf Maister, družinsko drevo, Johann Georg Maister, Ptuj, Ljubljana, Borut Maister, Hrvoj Maister

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije
Maribor, letnik 25 (2025), št. 2, str. 289–316, 105 cit., 7 slik
Jezik: slovenski (izvleček slovenski in angleški, povzetek angleški)

Uvodne besede¹

General in pesnik Rudolf Maister spada med najpomembnejše slovenske osebnosti iz časa velikih političnih sprememb ob koncu prve svetovne vojne. V današnji slovenski javnosti je poznan predvsem kot nekdo, ki je za državo oz. kraljevino SHS uspel pridobiti Maribor ter mu s tem zagotoviti slovenski značaj. Danes se po njem imenujejo mnoge slovenske ustanove, društva, ulice in trgi. Njegovi kipi krasijo več slovenskih trgov, med drugim tiste v Mariboru, Ljubljani in Kamniku. Študij na temo njegovega vojaškega in političnega delovanja (predvsem v obdobju razpadanja Avstro-Ogrske) je v sedanjem času veliko, medtem ko je o njegovih prednikih, ožji in širši družini ter drugih družinskih povezavah napisanega precej manj. Prav tako se je v nekatera do sedaj napisana besedila prikradlo nekaj manjših netočnosti, ki smo jih skušali popraviti.

Cilj raziskave je bil v prvi vrsti najti nove podatke ter z njimi kar se da natančno zapolniti razne vrzeli, ki so na temo Maistrovega rodu (ter njegove razširjene družine) do danes še ostale. Prevratne dogodke v Mariboru in na Koroškem v času med letoma 1918 in 1920 (ter nasploh vse Rudolfovo politično delovanje) smo posledično pustili ob strani. Razpravo smo na koncu dopolnili še z genealoško preglednico.

Kot rečeno je bilo o življenju in delovanju Rudolfa Maistra do danes že mnogo napisanega. V času nastajanja tega prispevka je bilo tako mogoče naštetih že nekaj več deset naslovov monografij, zbornikov, člankov, kratkih življenjepisov in brošur ter spletne strani. Čisto nazadnje se je z njegovo družino v članku "Rojstna hiša in otroštvo" ukvarjala Alenka Juvan.² Pri raziskovanju njegovega rodu smo se še najbolj naslanjali a družinsko drevo, ki je bilo leta 2013 objavljenim v delu "Rudolf Maister: domoljub, general, kulturnik, pesnik, bibliofil: vodnik po razstavi v Rojstni hiši Rudolfa Maistra v Kamniku" (avtorica je Marija Hernja Masten).³ Prav tako smo uporabljali prispevek "Rod in dom" izpod peresa Mihaela Glavana in Igorja Grdine. Slednji je leta 2018 izšel v zborniku *Rudolf Maister: sto let severne meje*.⁴ Razne podatke smo črpali iz spletne

¹ Razprava je nastala v okviru raziskav v programski skupini Oddelka za zgodovino na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru P6-0138 (A): *Preteklost Severovzhodne Slovenije med srednjo Evropo in evropskim jugovzhodom*, ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

² Alenka Juvan, "Rojstna hiša in otroštvo", *SLO: časi, kraji, ljudje: slovenski zgodovinski magazin*, št. 43 (april 2024), str. 6–9 (dalje: Juvan, "Rojstna hiša").

³ Zora Torkar et al., *Rudolf Maister: domoljub, general, kulturnik, pesnik, bibliofil: vodnik po razstavi v Rojstni hiši Rudolfa Maistra v Kamniku* (Kamnik, 2013), str. 12 (dalje: Torkar et al., *Rudolf Maister*).

⁴ Mihael Glavan in Igor Grdina, "Rod in dom", *Rudolf Maister: sto let severne meje: življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874–1934*, ur. Nela Malečkar, Aleš Berger, Alenka Puhar, Mihael Glavan, Igor Grdina (Ljubljana, 2018), str. 7–87 (dalje: Glavan in Grdina, "Rod in dom").

strani z naslovom *Maistrova pot*, postavljene leta 2021,⁵ za razne nasvete pri pisanju smo poprosili tudi generalovega vnuka Boruta. Kar se tiče virov, smo razne informacije v prvi vrsti dobivali iz raznovrstnih matičnih knjig, pisanih v latinščini, nemščini ali slovenščini.⁶ V njih je priimek *Maister* skozi čas in v različnih trenutkih zabeležen tudi kot *Majster*, *Meister*, *Master* in celo *Masten*.

Najstarejši znani prednik Johann Georg Maister in vprašanje njegove provenience

Kot je bilo do sedaj že znano, je najstarejši znan Maistrov prednik (Johann) Georg, ki je, v sredini 18. stoletja, na Ptuj prišel iz okolice Ilza, nekaj več kot 40 km vzhodno od Gradca.⁷ Taisti Johann Georg Maister se je konec novembra 1751 na Ptuj poročil z Elizabeto rojeno *Koschen*, tedaj vdovo po lončarju Gašperju *Gebronsbegg*,⁸ s katerim se je (Ana) Elizabeta poročila leta 1747.⁹ Dve leti po svoji poroki je Johann Georg postal tudi polnopravni ptujski meščan, v vpisni knjigi meščanov pa je že bil označen tudi kot *Hafnermeister* oz. lončarski mojster.¹⁰ Umrl je še najverjetneje julija 1784 na Ptuj, ko v tamkajšnji mrliški knjigi zasledimo smrt moža po imenu Georg Meister (ime Johann torej manjka), ki je bil mestni lončarski mojster in je zaradi težav z gangreno (*Kalten Brand*) umrl v 67. letu starosti.¹¹

Pri iskanju rojstnega kraja in točnega datuma Johanna Georga Maistra naletimo na več težav. Priimek Ma(e)ister je bil sredi 18. stoletja v Ilzu in tamkajšnji širši okolici precej razširjen, prav tako pa je v tedanjih matičnih knjigah mrgolelo netočnosti. V širši okolici Ilza tako naletimo na (vsaj) pet možnih kandidatov. Ti so bili: 1) Hans Jörg, rojen 22. 3. 1716 (v kraju Gleisdorf, slabih 20 km zahodno od Ilza)¹² 2) Hans Jörg, rojen 28. 3. 1718 (v bližini Hartmannsdorfa,

⁵ "Otroštvo in mladost", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/otrostvo-in-mladost/maistrov-rod/>, pridobljeno: 29. 4. 2024.

⁶ Pri nastajanju pričujoče raziskave so mi skozi čas z raznimi nasveti in številnimi informacijami zelo pomagali Gregor Škafar, Borut Maister, dr. Vlasta Stavbar, dr. Gorazd Bajc, dr. Aleš Maver, dr. Gregor Antoličič, Stanko Fajdiga, Liljana Urlep, Luka Tul ter dr. Norbert Allmer. Za raznovrstno pomoč se vsem iskreno zahvaljujem.

⁷ Torkar et al., *Rudolf Maister*, str. 13; Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 7.

⁸ Nadškofijski arhiv Maribor (NŠAM), Poročna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784, str. 16.

⁹ NŠAM, Poročna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784, str. 8.

¹⁰ "Otroštvo in mladost", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/otrostvo-in-mladost/maistrov-rod/>, pridobljeno: 9. 7. 2024.

¹¹ NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784, str. 193; "Krankheiten des Landvolks im 18./19. Jahrhundert", *Historisches Museum Hellental*, dostopno na: <https://historisches-museum-hellental.de/krankheiten-des-landvolks-im-18-19-jahrhundert.html>, pridobljeno: 4. 9. 2024.

¹² Diözesanarchiv Graz-Seckau (DAGS), Taufbuch Gleisdorf 1668–1724, str. 276.

10 km jugozahodno od Ilza)¹³ 3) Joannes Georgius, rojen 19. 4. 1719 (v kraju St. Margarethen an der Raab, 18 km jugozahodno od Ilza)¹⁴ 4) Joannes Georgius, rojen 26. 2. 1720 (v kraju Söchau, 11 km jugovzhodno od Ilza)¹⁵ ter 5) Joanes Georgius, rojen 6. 4. 1742 (v kraju Kalsdorf bei Ilz, 2,6 km severovzhodno od Ilza).¹⁶

Zadnjega izmed naštetih lahko izločimo takoj, saj se leta 1742 rojeni deček leta 1751 še ni mogel poročiti in biti leta 1753 sprejet med meščane na Ptuju. Glede ostalih se je moč odločiti glede na zapis v že omenjeni ptujski mrliški knjigi iz leta 1784. Glede na to, da je tedaj umrl Georg Maister umrl v 67. letu starosti, je treba izmed ostalih štirih možnosti izbrati tistega Johanna Georga, ki se je rodil 28. 3. 1718. Dotični Johann Georg je bil zakonski sin, sicer rojen v okolici Hartmannsdorfa oz. v kraju *Oberpergla* (morda današnji Oberberglen, slabih 5 km zahodno od Hartmannsdorfa). Njegov oče je bil kmet po imenu *Matthias*, mati pa *Elisabeth*, z dekliškim priimkom *Groß(in)*.¹⁷ Na danes nepoznan način je življenjska pot omenjenega Johanna Georga zanesla na Ptuj, kjer je že od 1555 obstajal tudi lončarski ceh.¹⁸

Naj na tej točki sicer še enkrat opozorimo, da so podatki v matičnih knjigah 18. in 19. stoletja večkrat netočni. Posledično je na vprašanje identitete Rudolfovega prednika možno odgovoriti le s pridržkom, da se zdi zgoraj izpostavljeni Johann Georg pravi pač glede na v tem trenutku znane podatke. Ob morebitnem odkritju novih informacij v prihodnosti bi se to znalo spremeniti. Vprašanje torej ostaja odprto.

Prve generacije na Ptuju in v okolici

Prva Johannova žena Elizabeta je marca 1760 umrla v starosti 35 let (vzrok smrti ni bil zabeležen).¹⁹ Johann se je že junija istega leta poročil s Kristino Weisskopf,²⁰ Ptujčanko in hčerjo Andreja *Weisskobb* ter njegove žene Ane Marije. Kristina je bila rojena poleti 1739.²¹ V naslednjih letih je rodila vsaj dva sino-

¹³ DAGS, Taufbuch Hartmannsdorf 1700–1718, str. 131.

¹⁴ DAGS, Taufbuch St. Margarethen an der Raab 1693–1743, str. 153.

¹⁵ DAGS, Taufbuch Soechau 1720–1742, str. 2.

¹⁶ DAGS, Taufbuch Ilz 1726–1751, str. 140.

¹⁷ DAGS, Taufbuch Hartmannsdorf 1700–1718, str. 131.

¹⁸ Cehovske organizacije so bile odpravljene leta 1859, ko je bila uzakonjena obrtna svoboda (Aleksander Žižek, *Skrivno življenje cebov: cebi Celja, Maribora in Ptuja med letoma 1732 in 1859* (Celje, 2012), str. 282; Nina Goznik, "Ptujška obrt v obdobju od druge polovice 18. stoletja do konca 19. stoletja", v: *Obrt na Ptujskem: zbornik ob 40-letnici OOO Ptuj*, ur. Barbara Štumberger (Ptuj, 2013), str. 88).

¹⁹ NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784, str. 72.

²⁰ NŠAM, Poročna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784, str. 29.

²¹ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1773, str. 111.

va, in sicer Johanna Georga (ml.) ter Andreja Mathiasa. Pri slednjem je šlo za Rudolfovega pradedu. Prvi je bil rojen leta 1770,²² drugi 1774.²³ Tudi Johann Georg ml. je imel otroke. Njegovi potomci so v naslednjih desetletjih, kot kaže, še vedno živeli na Ptuj, in sicer na istem naslovu (št. 101), kjer je nekoč živel Johann Georg st. Tudi med njimi je bilo več lončarjev.²⁴ Kristina je umrla aprila 1788, vzrok njene smrti pa v mrliški knjigi ni bil zabeležen. Ob smrti je štela 38 let.²⁵

Andreas Mathias (njegove potomce najdemo kasneje na hišni št. 91) se je v začetku avgusta 1802 poročil z Ano Murko oz. Mork(in). V poročni knjigi je zabeležen kot sedemindvajsetletni lončarski pomočnik (*Hafnergeselle*). Ona je bila v tistem trenutku stara 32 let.²⁶ Ana in Andrej (ki je kasneje opravljal poklic grobarja) sta bila nato poročena slabi dve desetletji. On je slednjič umrl leta 1831, ona že 1820, oba zaradi težav s pljuči.²⁷ Imela sta vsaj eno hčer Jožefo, ki se je rodila leta 1805.²⁸ Medtem se je sin (in Rudolfov ded) Franc paru rodil že septembra 1801 (namreč v Grajeni, dobrih 9 km severovzhodno od Ptuja), torej še preden sta bila poročena.²⁹

Franc je bil nekaj časa mestni sodni sluga, zatem pa tudi on grobar³⁰ in zidar-ski pomočnik.³¹ Kot takega ga v letih 1826, 1827 ter 1835 najdemo označenega tudi v knjigi *Status animarum* župnije sv. Jurija na Ptuj.³² Spomladi 1823 se je poročil z nekaj let starejšo kajžarjevo hčerjo Barbaro Erjavec.³³ Barbarinega točnega rojstnega datuma mi ni uspelo najti. V *Status animarum* beremo, da je bilo njeno rojstno leto 1796.³⁴ Glede na dejstvo, da je bil njen oče (po imenu Tomaž) kajžar v Kaniži, bi smeli sklepati, da je pred poroko živela tam. Matična knjiga, ki bi pokrivala čas njenega rojstva, za ptujsko župnijo Sv. Petra in Pavla manjka.

Francev in Barbarin prvi sin Jožef je februarja 1833 umrl v devetem letu življenja. Dobra tri leta kasneje mu je sledil tretji sin in mlajši brat Janez Jurij,

²² NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1684–1743, str. 212.

²³ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1774–1785, str. 6.

²⁴ *Zapisnik duš – Status animarum župnije sv. Jurija na Ptuj za ožje mestno območje Ptuja za leta 1826, 1827 in 1835*, ur. Marija Hernja Masten (Ptuj, 2021), Zgodovinski arhiv na Ptuj, str. 128 (dalje: Hernja Masten, *Status animarum*).

²⁵ NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784, str. 146.

²⁶ NŠAM, Poročna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1785–1837, str. 74.

²⁷ NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1805–1836, str. 236, 319.

²⁸ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1803–1822, str. 21.

²⁹ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Peter in Pavel, 1798–1804, str. 81.

³⁰ "Otroštvo in mladost", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/otrostvo-in-mladost/maistrov-rod/>, pridobljeno: 10. 7. 2024.

³¹ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1828–1853, str. 30 (*Maurergesell*); Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL), Poročna knjiga Trebnje, 1816–1885, str. 106.

³² Hernja Masten, *Status animarum*, str. 121.

³³ NŠAM, Poročna knjiga Ptuj – Sv. Peter in Pavel, 1806–1828, str. 17.

³⁴ Hernja Masten, *Status animarum*, str. 121.

1883 am 5. Junij	Imaalku Krautku Jaufu Pessau v.	Luxia Schmigotz Krautku in Kothmann und Pöbersch	1	1	64	Adema Krautku l. l. J.	1
am 6. Junij	Stadt Pessau	Kajetan Maister Krautku Krautku Krautku	1	1	49	Krautku Krautku l. l. J.	1

Izpis iz mrliške knjige za Rudolfovega strica Kajetana (spodaj) (NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1865–1885, str. 299)

star nekaj več kot šest let.³⁵ Četrtemu bratu Kajetanu je uspelo doseči odrasla leta. Rodil se je leta 1834. Bil je zadnji lončarski pomočnik iz Rudolfove veje družine.³⁶ Umrl je in šele junija 1883, in sicer za možgansko kapjo. Ob smrti je bil označen kot samski – očitno torej nikoli ni bil poročen.³⁷ Kar se tiče Rudolfove širše družine, je bil njegov oče potemtakem edini izmed omenjenih štirih bratov, ki je v svoji generaciji sploh imel otroke. Kot bo vidno v nadaljevanju, je bilo v naslednji generaciji enako s samim Rudolfom (ki se je poročil in imel otroke), njegova brata pa sta umrla mlada in neporočena.

Smrtnih datumov tako za Franca kot za Barbaro ne najdem tako v matičnih knjigah župnije Ptuj – Sv. Jurij, kot tistih Ptuj – Sv. Peter in Pavel. V *Status animarum* beremo, da sta leta 1835 (skupaj s sinovi) še živela na Ptuj (oz. v župniji Sv. Jurij).³⁸ Zatem sta se morda kam preselila in s Ptuja odšla oba, saj bi v nasprotnem primeru naši smrtne podatke vsaj za enega izmed njiju. Možna je tudi druga razlaga, na katero me je opozoril gospod Borut Maister. V mrliški knjigi Ptuj – Sv. Jurij najdemo za april 1842 vpis smrti grobarja po imenu Johann Maister. Ta je bil ob svoji smrti v 42. letu življenja, umrl pa je nenadoma, in sicer

³⁵ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1828–1853, str. 13, 57; NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1805–1836, str. 330, 349.

³⁶ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1828–1853, str. 119.

³⁷ NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1865–1885, str. 299.

³⁸ Hernja Masten, *Status animarum*, str. 121.

zaradi nesreče z možnarjem (*Pöller*), zaradi česar so izvedli sodno obdukcijo.³⁹ Možno bi torej bilo, da je prišlo pri vpisu v mrliško knjigo do pomote in je pri umrlem dejansko šlo za Franca in ne Janeza (oz. Johanna). Res je tudi, da bi bil, v primeru da navedeni smrtni datum drži, Franc star 40 let. Z drugimi besedami, bil bi v 41. letu življenja – ne pa v 42. letu, kot je zapisano v mrliški knjigi. Slednjič moramo vprašanje glede Francovega smrtnega kraja in točnega datuma prav tako pustiti odprto.

Rudolfova primarna družina in prva leta njegove odrasle dobe

Rudolfov oče Franc (ki je ime očitno dobil po svojem očetu) je bil drugi sin v družini. Rodil se je februarja 1826 na Ptuju.⁴⁰ Najprej se je v skladu z družinsko tradicijo najprej izučil za lončarja, po opravljeni vojaški službi pa se je zaposlil kot nadzornik v finančni straži. Leta 1867 je bil povišan v finančnega preglednika. Spričo službe se je večkrat selil. Služboval je v Celovcu, Beljaku, Špitalu, Velikovcu, v Postojni, v Novem mestu in v Trebnjem.⁴¹ V začetku maja 1867 se je poročil z nekaj manj kot desetletje mlajšo učiteljevo hčerjo Frančiško (oz. Franjo ali Fani) Tomšič iz Trebnjega. Medtem ko je sam štel 41 let, jih je nevesta 33.⁴² Njen oče je bil organist, učitelj in gostilničar. Bil je dvakrat poročen in trije izmed njegovih sinov so bili prav tako učitelji. Vsaj dva izmed njih sta (kakor oče) tudi pisala in objavljala pesmi.⁴³

Kot je bilo v preteklosti že izpostavljeno, si je Franc družino za tiste čase sorazmerno pozno ustvaril najbrž zaradi svojih neprestanih selitev.⁴⁴ Dve desetletji po poroki, ko je bil sveže upokojen, je Franc (v Kranju) umrl za kapjo (*Schlagfluß*). Zgodilo se je to proti koncu novembra 1887, ko je štel 61 let.⁴⁵ Njegova vdova Frančiška je zatem živela še več desetletij in slednjič (za kostno

³⁹ Pri besedi *Pöller* oz. *Pöller* je šlo najverjetneje za možnar, oz. manj verjetno za puško za signaliziranje ter slavnostno streljanje oz. za ognjemet ("Pöller", *DUDEN*, dostopno na: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Boeller>, pridobljeno: 3. 9. 2024; "možnar", *Fran*, dostopno na: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=mo%C5%BEnar>, pridobljeno: 3. 9. 2024; NŠAM, Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1838–1864, str. 35 (kot vzrok smrti najdemo napisano: *durch des Springen eines Pöllers plötzlich, gerichtlich obduziert*)).

⁴⁰ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1822–1853, str. 30.

⁴¹ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 7.

⁴² NŠAL, Poročna knjiga Trebnje, 1816–1885, str. 106.

⁴³ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 7–8.

⁴⁴ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 7.

⁴⁵ NŠAL, Mrliška knjiga Kranj, 1877–1905, str. 92.

Maistrova družina:
oče Franc, mati
Frančiška, sinovi
Artur, Ernest in
Rudolf, 1875 (Zasebni
arhiv družine Maister)

gnilobo) umrla šele julija 1922 (na Uncu).⁴⁶ Franja je bila pokopana na Uncu,⁴⁷ Franca pa so prvotno pokopali v Kranju. V nasprotnem primeru bi v mrliški knjigi zelo verjetno namreč našli pripis, da je bilo njegovo truplo z namenom pokopa prepeljano drugam. Kasneje so Francevo truplo premestili na menge-

⁴⁶ NŠAL, Mrliška knjiga Unec, 1871–1925 (dvojnik); Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 8.

⁴⁷ Torkar et al., *Rudolf Maister*, str. 14; "Stoletnica smrti Frančiške Maister (1834–1922)", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/novica/stoletnica-smrti-franciske-maister-1834-1922/>, pridobljeno: 19. 8. 2024.

ško pokopališče. Možno je tudi, da so iz groba v Kranju prenesli le grudo prsti in na grob v Mengšu pripisali njegovo ime.⁴⁸

Franc se je tudi po poroki veliko selil. Zdaj je imel ob sebi vedno številčnejšo družino. Rudolf je bil tretji (in zadnji) otrok v družini. Imel je starejša brata Arturja in Ernesta, vsak izmed bratov pa je bil rojen v drugem kraju. Najstarejši Artur (oz. *Arthur Julius Franz de Paola*) se je decembra 1868 rodil še v Trebnjem.⁴⁹ Srednji Ernest (oz. *Ernst Josef Franz de Paul*) je bil rojen v Dobah (nekaj manj kot 1,5 km vzhodno od Kostanjevice na Krki).⁵⁰ Kdaj se je družina preselila v Kamnik, ni znano, vsekakor pa se je to zgodilo pred koncem marca 1874,⁵¹ ko se je že tam rodil še najmlajši Rudolf (oz. *Rudolf Josef Franz de Paula*).⁵²

Kot kaže, je bil eden izmed krstnih zavetnikov vseh treh sinov sv. Frančišek Pavelski oz. Paolski, čeprav se na njegov god (ta je vedno bil 2. aprila) ni rodil nobeden izmed bratov. Prav tako na ta datum nihče izmed njih ni bil krščen. Ugibamo lahko, da je torej šlo za družinsko tradicijo in da je bil isti svetnik krstni zavetnik tudi v očetovem in dedovem primeru. Pri slednjih dveh v krstnih knjigah sicer ni natančnejšega navajanja krstnega zavetnika temveč piše v obeh primerih le Franc (oz. dobesedno *Franciscus* ter *Franz*).⁵³ Ni bilo nujno, da je dobil otrok zgolj ime svetnika, na katerega god se je rodil. Običajno so upoštevali pravilo, naj med rojstnim dnevom in godom ne mine več kot tri tedne in da se ne krščuje po svetnikih, ki godujejo pred rojstnim dnevom. V Rudolfovem primeru so to pravilo upoštevali. Glede na to, da se je ded Franc rodil septembra, je bil njegov zavetnik verjetno sv. Frančišek Asiški. Pri sinu Francu, rojenem februarja, pa je bil Frančišek Pavelski očitno najbližji, čeprav že odmaknjeni Franc.

Kmalu po Rudolfovem rojstvu je vsa družina preselila v Mengeš. Točnega podatka o tem, kdaj se je to zgodilo, ni, očitno pa se je to moralo zgoditi do začetka junija, ko je tam preminil Rudolfov prvi brat Artur (*Majster*). Artur je bil tedaj star sedem let, vzrok njegove smrti pa je bila davica (*Dyphtheritis*). Pokopan je bil na pokopališču v Mengšu.⁵⁴ Ernest (*Meister*) je postal železniški uradnik (*Eisenbahnbeamte*), a tudi on ni dočakal visoke starosti. Konec julija 1897 je umrl na Rakeku, in sicer za pljučno jetiko (*Lungentuberkulose*). Bil je star 26 let in samski. Njegovo telo je bilo zatem prepeljano v Mengeš in pokopano tam.⁵⁵

⁴⁸ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 11.

⁴⁹ NŠAL Krstna knjiga Trebnje, 1868–1890, str. 6.

⁵⁰ NŠAL Krstna knjiga Kostanjevica na Krki, 1867–1896, str. 21.

⁵¹ Juvan, "Rojstna hiša", str. 7.

⁵² NŠAL Krstna knjiga Kamnik, 1851–1879, str. 171.

⁵³ NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Peter in Pavel, 1798–1804, str. 81; NŠAM, Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1822–1853, str. 30.

⁵⁴ NŠAL, Mrliška knjiga Mengeš, 1856–1881, str. 175; Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 10.

⁵⁵ NŠAL, Mrliška knjiga Cerknica, 1872–1905, str. 263.

Spominska plošča na pokopališču v Mengšu ("Spominska plošča na pokopališču v Mengšu", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolf-maister.si/maistrova-pot/menges/>, pridobljeno: 7. 2. 2025, foto: Zora Torkar)

Tudi v času Rudolfovega otroštva se je družina Maister pogosto selila. Nekje do leta 1876 so preselili v Mengeš, kjer je Rudolf hodil v dva razreda ljudske šole. Zatem se je družina zopet preselila – tokrat v Kranj. Tam se je Rudolf vpisal na nižjo gimnazijo,⁵⁶ kjer je drugi razred zaradi latinščine moral ponavljati. Zaključil jo je leta 1890. Vmes mu je, kot rečeno, umrl oče. Kasneje sta mu pri šolanju pomagala stric in teta Lovrenc in Matilda Sebenikar. Lovrenc je bil tudi uradni skrbnik Maistrovih otrok. Rudolf se je v šolskem letu 1890/1891 vpisal na ljubljansko gimnazijo in leta 1892 v domobransko kadetnico (oz. *Landwehrkadetenschule*) na Dunaju. Končal jo je v dveh letih in si odprl življenjsko pot poklicnega c. in kr. častnika.⁵⁷ Najprej je bil član domobranskega bataljona v Ljubljani, zatem pa pehotnega regimenta v Celovcu. Novembra 1895 je postal

⁵⁶ Juvan, "Rojstna hiša", str. 8–9.

⁵⁷ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 11–12; "Ljubljana", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/ljubljana/>, pridobljeno: 21. 10. 2024.

Mladi Rudolf Maister – Vojanov okoli leta 1901 (Rudolf Maister Vojánov, *Poezije*, posodobljena izdaja iz leta 1904 (Ljubljana, 2001), str. 2)

poročnik in zatem še naprej služboval po raznih krajih dvojne monarhije.⁵⁸ V tem času mu je umrl tudi drugi brat Ernest. Med drugim je bil Rudolf v zadnjih letih 19. stoletja nastanjen v Ljubljani, Gradcu (tu je napredoval v stotnika), zatem pa (že v prvih letih 20. stoletja) v Brucku ob Leithi. V istih letih se je tudi poročil (1905).⁵⁹

⁵⁸ Torkar et al., *Rudolf Maister*, str. 14; "Ljubljana", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/ljubljana/>, pridobljeno: 21. 10. 2024.

⁵⁹ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 12–20; Vlasta Stavbar in Majda Potrata, "Pomembna ženska", *Dragi Maister, na te mi bo spomin...: ob 100. obletnici bojev za severno mejo in slovenski Maribor*, ur. Aleš Arih in Barbara Arih (Maribor, 2018), str. 16 (dalje: Stavbar in Potrata, "Pomembna ženska"); *Ljubljana*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/ljubljana/>, pridobljeno: 21. 10. 2024.

Žena, otroci in kasnejše generacije

14. marca 1905 se je Rudolf v ljubljanski frančiškanski cerkvi Marijinega oznanjenja (na današnjem Prešernovem trgu – tedaj se je trg imenoval Marijin trg) poročil z Marijo (oz. Marico) Sterger.⁶⁰ Nevestin oče je bil ljubljanski zdravnik Stanislav oz. Stanko Sterger, po rodu z Dolenjskega. Rodil se je aprila 1850 v Hrastju v bližini Šentjerneja, in sicer očetu Jakobu (ki je bil posestnik oz. *Realitätenbesitzer*) ter materi Antoniji (roj. *Mozbiller*).⁶¹ Po novomeški gimnaziji je Stanko na Dunaju študiral medicino in kasneje kot zdravnik (*k. k. Bezirksarzt*) služboval v Logatcu. Konec aprila 1883 poročil z Antonijo Marijo,⁶² hčerjo tržaškega veletrgovca z lesom Jakoba Mankoča (slednji je bil izvirno iz Pivke oz. Šent Petra na Krasu)⁶³ ter njegove žene Marije Obersnel (izvirno iz Divače).⁶⁴ Antonija je bila kasneje označena kot gospa "vsled svojega blagega srca in svoje posebne uljudnosti pri vseh, ki so jo poznali visoko čislana".⁶⁵ Med Antonijinimi sorojenci je bila tudi (mlajša) sestra Ljudmila (Milka) Mankoč, kasneje dejavna kot narodnoobrambna in karitativna delavka.⁶⁶

Slabi dve leti po poroki se je Stanislavu in Antoniji v Cerkovski vasi (danes Gorenji Logatec) rodila hči Marija Antonija (oz. Marica ali Mary),⁶⁷ bodoča Rudolfova nevesta. Maričina mati je že decembra 1886 umrla zaradi shirano-sti (*Abzebrung*). V *Slovenskem narodu* lahko v njeni osmrtnici zasledimo, da je umrla "po dolgotrajni in mučni bolezni".⁶⁸ Od nje se je v domačem kraju najprej poslovila ogromna množica ljudi, nato pa je bila njena krsta z vlakom prepevljana v Trst in bila tam pokopana v "lastni rodbinski rakvi" (na pokopališču sv. Ane).⁶⁹ Marija je imela tudi malenkost mlajšo sestro Stanislavo, ki pa je ob svoji

⁶⁰ Pomota, da sta se Rudolf in Marija poročila v ljubljanski šempetrski cerkvi morda izhaja iz dejstva, da je v poročni knjigi njegov naslov zabeležen kot "Sv. Petra cesta 97". Dotična cesta od leta 1952 sicer nosi ime Trubarjeva cesta in se res začne na Prešernovem trgu ter teče mimo cerkve sv. Petra (NŠAL, Poročna knjiga Ljubljana – Marijino Oznanjenje, 1905–1910, str. 14; Vlado Valenčič in Rezka Traven, *Ljubljanske ulice* (Ljubljana, 1980), str. 122 (geslo: 1015. Trubarjeva cesta)).

⁶¹ NŠAL, Krstna knjiga Šentjernej, 1831–1865, str. 165.

⁶² Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 21; Majda Šlajmer Japelj, "Marija Maister (1885–1938)", v: *Pozabljeni polovica; Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*, ur. Maja Savelli in Goran Č. Potočnik (Ljubljana, 2012), str. 212 (dalje: Šlajmer Japelj, "Marija Maister").

⁶³ "Antoinetta (Antonija) MANKOČ", *Geneanet*, dostopno na: <https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=en&n=mankoc&p=antoinetta+antonija>, pridobljeno: 21. 10. 2024.

⁶⁴ Škofijski arhiv Koper (ŠAK), Matična knjiga krščenih, zvezek II, 1821–1883, str. 3; Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 21.

⁶⁵ "Dopisi – Iz Logatca", *Slovenski narod*, 24. 12. 1886, št. 294, str. 3.

⁶⁶ "Mankoč, Milka (1866–1954)", *Primorski slovenski biografski leksikon*, dostopno: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi925010/>, pridobljeno: 27. 8. 2024.

⁶⁷ NŠAL, Krstna knjiga Gornji Logatec, 1873–1903, str. 169.

⁶⁸ "Antoinetta Sterger – Osmrtnica", *Slovenski narod*, 22. 12. 1886, št. 292, str. 4.

⁶⁹ NŠAL, Mrliška knjiga Gornji Logatec, 1874–1922, str. 89; "Dopisi – Iz Logatca", *Slovenski narod*, 24. 12. 1886, št. 294, str. 3.

Rudolf s svojo družino
in materjo Frančiško
v Przemyslu,
1910 (Zasebni arhiv
družine Maister)

smrti še ni bila stara eno leto. V mrliški knjigi je bila kot vzrok za njeno smrt prav tako navedena shiranost.⁷⁰ Po ženini in hčerini smrti se je ovdoveli zdravnik Stanko Sterger (leta 1894) preselil v Ljubljano. Njegova preživela hči Marija se je začela šolati. Pridobila si je tedanjo najvišjo izobrazbo za dekleta, namreč triletno višjo dekleško šolo. Kasneje je dobro govorila nemško in francosko.⁷¹ Z Rudolfom, ki je bil tedaj nadporočnik v deželni brambli, se je kot rečeno poročila v sredini marca 1905, dva meseca po svojem dvajsetem rojstnem dnevu. Ker

⁷⁰ NŠAL, Krstna knjiga Gornji Logatec, 1873–1903, str. 188; NŠAL, Mrliška knjiga Gornji Logatec, 1874–1922, str. 91.

⁷¹ Stavbar in Potrata, "Pomembna ženska", str. 16; Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 21.

je bila po tedanji zakonodaji še mladoletna (oz. še ni bila stara 24 let), je morala ob poroki med drugim predložiti očetovo dovoljenje.⁷² V zakonu je Marija možu kasneje veliko pomagala, čeprav se v javnosti ni pogosto pojavljala. Leta 1919, ko se je Rudolf pogajal z antantnimi delegati, je prevajala pogovore.⁷³

V zakonu sta se Rudolfu in Mariji rodila dva sinova, oba v Ljubljani. Prvi Hrvoj (*Hrvoj Stanislav Franc (Sal.)*) je bil rojen v začetku decembra 1905,⁷⁴ drugi Borut (*Borut Marija*) pa sredi junija 1908.⁷⁵

Zelo kmalu zatem, namreč novembra istega leta – je bil Rudolf premeščen daleč na severovzhod v, namreč v Przemysl v pokrajini Galiciji (na današnjem Poljskem),⁷⁶ kamor mu je avgusta 1909 sledila tudi družina. Zatem je Rudolf napredoval v stotnika in poveljnika podčastniške šole. Novembra 1913 je bil premeščen v Celje in tam postal poveljnik bataljona t. i. črne vojske. V Celje mu je ponovno sledila družina.⁷⁷ A tudi tu pa ni ostal dolgo. Ko se je poleti 1914 začela prva svetovna vojna, je to zanj, kot za poklicnega vojaka, pomenilo velike spremembe. 25. junija 1914 je bilo v monarhiji uvedeno izredno stanje, kar je pomenilo prenos civilne administracije na vojaško, a ne v vseh delih države na isti način. V Avstriji je bila ukinjena osebna svoboda, uvedeno je bilo kaznovanje za motenje javnega miru in mobilizacije, uvedena je bila tudi stroga pisemska in medijska cenzura. Določeno je bilo sodelovanje državnih in mestnih uradnikov pri obrambi države in ravno uradniki naj bi bili pri izkazovanju patriotskih čustev zgled ostalemu prebivalstvu.⁷⁸

Rudolf je bil še konec istega leta premeščen v Maribor. Naprej je bil referent pri tamkajšnjem okrožnem poveljstvu črne vojske,⁷⁹ junija 1916 pa je bil imenovan za začasnega poveljnika. Nemški nacionalisti so ga nekajkrat ovadili, tako da je na začetku leta 1917 iz Gradca prišla komisija, ki je Maistra svarila v zvezi z njegovimi domnevnimi prestopki. V napeti situaciji je bil ponovno spomladi istega leta. Proti Maistru so tedaj sprožili vojaško preiskavo pred graškim vojaškim sodiščem, očitno zaradi njegove proslovenske oz. projugoslovanske usmerjenosti. Vojaška komisija je Rudolfov primer preiskala, od njega zahtevala opravičilo, hujših sankcij pa ni izrekla. Da bi ga izločili iz domače sredine, so ga marca 1917 začasno premestili v Gradec, kjer je dobil 20 dni garnizijskega

⁷² NŠAL, Poročna knjiga Ljubljana – Marijino Oznanjenje, 1905–1910, str. 14.

⁷³ Štajmer Japelj, "Marija Maister", str. 213.

⁷⁴ NŠAL, Krstna knjiga Ljubljana – Sv. Peter, 1900–1907, str. 322.

⁷⁵ NŠAL, Krstna knjiga Ljubljana – Sv. Peter, 1908–1911, str. 72.

⁷⁶ "Ljubljana", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/ljubljana/>, pridobljeno: 29. 8. 2024.

⁷⁷ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 23–24.

⁷⁸ Petra Svoljšak, "Med zlomom in prelomom", v: *Slovenski prelom 1918*, ur. Aleš Gabrič (Ljubljana, 2019), str. 41.

⁷⁹ Torkar et al., *Rudolf Maister*, str. 15.

Rudolf Maister z ženo Marijo (Marico) ter sinovoma Hrvojem in Ernestom, 1916 (Bruno Hartman, *Rudolf Maister: general in pesnik* (Ljubljana, 1998))

zapora. Še v kazenskem obdobju pa je celo napredoval v čin majorja in maja 1917 postal stalni poveljnik mariborskega okrožja črne vojske. Pri tem mu je morda pomagal slovenski politik Anton Korošec.⁸⁰

Rudolfova družina se je v Maribor preselila v začetku leta 1915. Živel so na Meljski cesti 11, za glavno železniško postajo, v bližini domobranske vojašnice, kjer je Rudolf služboval. Če je bilo nujno, je poveljeval kar iz stanovanja. V tistem trenutku je imel Maribor docela nemški videz. Hrvoj in Borut sta se šolala v vadnici, kjer je bilo vsaj nekaj tudi slovenščine. Rudolf je rad zahajal v Narodni dom, kjer je imel stike s slovenskimi politiki in častniki. V prvih dveh letih vojne je živel še precej urejeno življenje. Žena Marija se je vse bolj uveljavljala v ženskem društvenem in dobrodelnem življenju. Avgusta 1918 je bil v Ljubljani ustanovljen Narodni svet, za njim so nastali še pokrajinski narodni sveti, med njimi Narodni svet za Štajersko. Konec oktobra 1918 se je v Mariboru sestal nemški občinski svet in razglasil mesto ob Dravi za sestavni del tedanje Nemške Avstrije. Rudolf Maister tega ni hotel priznati in je v začetku novembra istega leta Maribor (ter vso Spodnjo Štajersko) za posest Države SHS,⁸¹ oz. sebe za vojaškega poveljnika Države SHS v mestu. Narodni svet za Štajersko ga je

⁸⁰ Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 25–26.

⁸¹ Prav tam, str. 27.

razglasil za generala, s tem pa si je Rudolf pridobil tudi politično podporo.⁸² Zatem je razglasil mobilizacijo, na osnovi katere sta bila ustanovljena Mariborski pešpolk in Celjski polk. V noči na 23. novembra 1918 so razorožili zadnjo nemško vojaško formacijo, *Schutzwehr*.⁸³ Po bojih za severno mejo v letih 1918 in 1919⁸⁴ in plebiscitu oktobra 1920 se je vrnil v Maribor. Medzavezniška plebiscitna komisija, ki je organizirala izvedbo plebiscita, o Rudolfovem delovanju v času priprav na glasovanje ni imela pozitivnega mnenja.⁸⁵ Leta 1923 je bil Rudolf upokojen. Deset let kasneje je bil razglašen za častnega meščana mesta Maribor.⁸⁶

Rudolfov zgoraj omenjeni tast Stanko Sterger (*K. K. Sanitäts - Inspector i. R.*) je bil "znan in spoštovan po celi kranjski deželi" ter "odličen pevec in tako prijeten družabnik, da je bil povsod duša družabnega življenja". V zadnjih letih svojega življenja je dlje časa živel skupaj s svojo hčerjo Marijo (oz. očitno z vso družino) "v Galiciji in potem v Celju".⁸⁷ Očitno je zaradi slabega zdravja potreboval njeno pomoč oz. oskrbo. Umrli je konec leta 1915 v Mariboru,⁸⁸ kot vzrok njegove smrti pa v matični knjigi zasledimo vnetje ledvic (*Nephritis*) ter pljučni edem (*Lungenödem*).⁸⁹

Družina Maister je v Mariboru med letoma 1922 in 1934 živela na ulici, ki so jo poimenovali po Rudolfu,⁹⁰ tamkajšnjo hišo pa je slednji podedoval po svoji teti.⁹¹ Danes je na hiši še zmeraj spominska tabla. Marija je zavzeto skrbe-

⁸² Damijan Guštin, "Oborožene sile Države SHS", v: *Slovenska novejša zgodovina 1: Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, ur. Jasna Fischer (Ljubljana, 2005), str. 193–194.

⁸³ Darko Friš, Gregor Jenuš in Ana Šela, "Maribor med prevratom in senžermensko pogodbo: "Zasijalo nam je sonce svobode: Maribor je jugoslovanski!", *Prispevki za novejšo zgodovino* 60, št. 3 (2020), str. 114–115.

⁸⁴ Andrej Rahten, "Šampanjec v Gradcu in nemške demivierges": ocena delovanja podpolkovnika Shermana Milesa na Štajerskem leta 1919", *Studia Historica Slovenica* 19, št. 3 (2019), str. 794, 799–800.

⁸⁵ Darko Friš, Janez Osojnik in Gorazd Bajc, "Koroška v odločilnem letu 1920: delovanje plebiscitne komisije", *Acta Histriae* 26, št. 3 (2018), str. 932–935; Janez Osojnik, Gorazd Bajc in Mateja Matjašič Friš, "Koroška leta 1919 in ozadje sprejetja odločitve o plebiscitu – britanski pogled in reakcije v slovenskem tisku", *Studia Historica Slovenica* 20, št. 2 (2020), str. 536–543.

⁸⁶ "Maribor", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/maribor/>, pridobljeno: 28. 10. 2024.

⁸⁷ "Umrli je v Mariboru včeraj", *Slovenski narod*, 31. 12. 1915, št. 300, str. 4; "V spomin dr. Stanku Stergerju", *Slovenski narod*, 12. 1. 1916, št. 294, str. 4.

⁸⁸ "Stanislaus STERGER", *Geneanet*, dostopno na: <https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=es&p=stanislau&n=steger>, pridobljeno: 22. 10. 2024.

⁸⁹ NŠAM, Mrliška knjiga Maribor – Sv. Marija, 1915 (dvojniki), str. 342.

⁹⁰ Današnja mariborska Maistrova ulica je leta 1919 nastala iz starejših Am Stadtpark ter Bismarck Strasse. Med letoma 1941 in 1945 je ulica nosila ime Bismarck Strasse, zatem ponovno Maistrova ulica (Sašo Radovanovič, *Mariborske ulice nekoč in danes* (Miklavž na Dravskem polju, 2015), str. 159 (geslo: 301. Maistrova ulica)).

⁹¹ Šlajmer Japelj, "Marija Maister", str. 213.

la za šolanje svojih dveh sinov. Po Rudolfovi upokojitvi leta 1923 sta zakonca redno zahajala na Unec k sorodnikom.⁹² Marija se je udeležila mednarodnega ženskega kongresa v Dubrovniku ter je za kongres lige narodov v Ženevi leta 1936 pripravila predavanje. Od leta 1932 dalje je bila članica odbora Ljudske univerze v Mariboru. Sodelovala je tudi v francoskem krožku v Mariboru ter mu predsedovala do svoje smrti. Za to jo je tudi odlikoval francoski konzul. Pri starosti 53 let je zbolela za rakom na želodcu in septembra 1938 umrla. Še istega meseca so jo pokopali v družinski grobnici.⁹³ Takega pogreba kot ona v Mariboru baje še nikoli ni imela nobena žena. V *Slovencu* so ob tej priložnosti pisali, da se je "na tisoče ljudi se je zgrnilo na Pobrežju, da ni bilo prostora za toliko množico med grobovi." Predvsem množično so bili, kot kaže, prisotni nekdanji Maistrovi borci. Ban Marko Natlačen na pogrebu ni bil osebno prisoten, je pa bil tam tedanji predsednik mariborske mestne občine Alojzij Juvan.⁹⁴ "Izredno pa je bilo število ženstva, ki so spremile prvo damo Maribora k pogrebu."⁹⁵

Rudolf je v Uncu na Notranjskem umrl že dobra štiri leta pred svojo ženo. Tudi on je bil pokopan na Pobrežju. Tudi na njegovem pogrebu se je zbralo ogromno ljudi, tedanje slovensko časopisje pa je o dogodku objavljalo dolge članke. V *Slovenskem gospodarju* najdemo npr. članek z naslovom "Osvoboditelj Maribora †". Pisec omenjenega članka je bil do ravno umrlega generala kakopak zelo pozitivno opredeljen. V članku izvemo, da je bilo generalovo truplo iz Rakeka, preko Ljubljane in Celja prepeljano v Maribor, kjer so se ob njegovi krsti na magistratu neprestano drenjale množice in ob krsto polagale vence. 28. 7. je pogrebne obrede pred magistratom opravil tedanji lavantinski škof Ivan Jožef Tomažič, poslovilni govor pa je imel tedanji mariborski mestni načelnik Franjo Lipold.⁹⁶ Nato so na topovski lafeti krsto v "dolgem – dolgem sprevodu odpeljali na Pobrežje, kjer so jo položili na mestnem pokopališču v grobnico". Zatem je spet bilo nekaj govorov, vojaška godba je zaigrala žalno koračnico, vse skupaj pa se je zaključilo s salvo topovskih strel.⁹⁷

⁹² Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 17.

⁹³ Šlajmer Japelj, "Marija Maister", str. 214–215.

⁹⁴ Dr. Juvan je mariborski občini načeloval med letoma 1928 in 1931 ter ponovno med letoma 1935 in 1941 (Darko Friš in Nina Gostenčnik, "Dr. Alojzij Juvan, predsednik mestne občine Maribor v letih 1935–1941", v: *Šnovalci sodobnega mesta ob Dravi: mariborski župani: 1850–1941*, ur. Darko Friš, Mateja Matjašič Friš in Aleš Maver (Maribor, 2018), str. 444, 448–453).

⁹⁵ "Gospa Maistrova na zadnji poti", *Slovenec*, 22. 9. 1938, št. 218, str. 3.

⁹⁶ Dr. Tomažič je bil lavantinski škof med letoma 1933 in 1949. Dr. Franjo Lipold je načeloval mariborski občini med letoma 1931 in 1935 (Nina Gostenčnik, "Dr. Franjo Lipold, mariborski mestni načelnik v letih od 1931 do 1935", *Studia Historica Slovenica* 17, št. 3 (2017), str. 989, 1015; Ilaria Montanar, "Der Bischof Ivan Jožef Tomažič (1876–1949) im Licht der Korrespondenz mit P. Michael Hofmann (1860–1946)", *Studia Historica Slovenica* 11, št. 1 (2011), str. 111–113).

⁹⁷ "Osvoboditelj Maribora †", *Slovenski gospodar*, 1. 8. 1934, št. 68/31, str. 3–4.

Grob družine Maister na poboškem pokopališču, november 2024 (foto: Martin Bele)

TedANJI avstrijski časopisi v istem času dolgih člankov Maistru niso posvečali. Če so generalovi smrti sploh posvetili pozornost, je bilo vsemu skupaj namenjenih le nekaj vrstic, kjer umrli vsekakor ni bil opisan kot junak. V časopisu *Grazer Volksblatt* je bila Maistrova smrt na predzadnji (enajsti) strani tako omenjena le z enim stavkom.⁹⁸ Časopis *Steirische Alpenpost* mu je namenil devet vrstic. Tam je bilo poleg njegove smrti med drugim omenjeno, da je umrli leta 1918 prestopil na stran jugoslovanske vojske, da je v bojih, ki so sledili, stal v ospredju ter⁹⁹ da je do nemškega prebivalstva Spodnje Štajerske nastopal z

⁹⁸ "Todesfälle", *Grazer Volksblatt*, 27. 7. 1934, št. 169, str. 11.

⁹⁹ Glede tega podrobneje med drugim: Gregor Antoličič, "Dr. Vilko Pfeifer – prvi Slovenec na čelu mari-borske občine po prevratu (1919–1920)", *Studia Historica Slovenica* 17, št. 3 (2017), str. 938–941, 943.

izjemno trdoto.¹⁰⁰ V mariborskem *Mariborer Zeitung* so o Maistru pisali popolnoma drugače – pri tem je svojo vlogo najbrž igrala cenzura. Na četrti strani številke, ki je izšla dva dneva po njegovi smrti, so mu posvetili kake pol strani dolg članek z naslovom "General Rudolf Maister". V njem so poročali, da je general umrl za srčnim infarktom, nato pa bil slovesno pokopan v Mariboru. Opisan je bil kot odličen mož, pesnik, človek z viteškim značajem ter očetovski tovariš (svojim) vojakom, čigar srce ni sovražilo nasprotnika, ki ga je premagal. Članek se je končal z besedami "*Ehre seinem Angedenken!*" [Slava njegovemu spominu!].¹⁰¹

Oba sinova Rudolfa in Marije sta bila rezervna častnika Vojske Kraljevine Jugoslavije. Hrvoj je po končani gimnaziji v Mariboru na Dunaju študiral ekonomijo. Borut je končal realko in postal gradbeni inženir. V času očetove smrti je bil Hrvoj zaposlen na banski upravi v Ljubljani, Borut je medtem delal v Zagrebu. Po nacističnem napadu na Kraljevino Jugoslavijo se je Borut naselil na Uncu, Hrvoj pa je odšel v Italijo.¹⁰² Borut se je konec marca 1940 v Mariboru (v frančiškanski baziliki Matere Usmiljenja) poročil s Sonjo (*Sonjo Emo Marijo Josipino*) Zalokar.¹⁰³ Nevesta je bila izvorno iz Ilirske Bistrice, kjer se je rodila jeseni leta 1920. Njena oče Karol (ki je bil veleposestnik) in mati Ema (roj. Žnidaršič) sta se poročila oktobra 1918.¹⁰⁴ Hrvoj je bil kratek čas sicer poročen z Marijo Marušo Vrančič, a otrok nista imela. Borut in Sonja sta imela tri otroke, in sicer Bojano, Stojana in Boruta. Bojana in Stojan sta v času pisanja tega prispevka že pokojna. Bojana (por. Bimont) je z možem imela enega sina. Stojan, prav tako poročen, je imel eno hčer. Borut ima s partnerko hčer in sina.¹⁰⁵

¹⁰⁰ "General Maister Gestorben", *Steirische Alpenpost*, 10. 8. 1934, št. 32, str. 2 ("Er trat beim Umsturz im Jahre 1918 sofort zur jugoslawischen Armee über und stand in den Kämpfen um Marburg gegen Österreich im Vordergrund. Für die Besetzung von Marburg wurde ihm der Generalstitel verliehen. Gegen die deutsche Bevölkerung Untersteiermarks ging er mit äußerster Härte vor"); Gregor Jenuš in Dejan Valentinčič, "Nemško-govoreča narodna skupnost na Slovenskem in vprašanje ustavnega priznanja", *Studia Historica Slovenica* 22, št. 3 (2022), str. 667–670; Jurij Perovšek, "Slovenci in Država Slovenecv, Hrvatov in Srbov", v: *Slovenski prelom 1918*, ur. Aleš Gabrič (Ljubljana, 2019), str. 62–63, 71–73.

¹⁰¹ "General Rudolf Maister", *Mariborer Zeitung*, 28. 7. 1934, št. 169, str. 4 ("...der damalige Major Rudolf Maister inmitten allgemeiner Ratlosigkeit und mangelnder Entschlußkraft jener, die den jugoslawischen Nationalstaat zu begründen sich anschickten, hart und unerbittlich, aus eine einzige Karte setzend, zugriff und das unabänderliche Präjudiz schuf für die definitive Zugehörigkeit der Draustadt zum Nationalstaat der Serben, Kroaten und Slowenen. General Maister bewies damals, daß die Tat den Vorrang hat vor dem Wort. Ohne Pathos, mit der schlichten Gebärde des soldatischen Pflichtmenschen griff dieser Mensch, unbekümmert und sein persönliches Schicksal, in das Geschehen ein... Sein soldatisches Herz kannte keinen fanatischen Haß gegenüber dem Gegner, den er bezwang").

¹⁰² Glavan in Grdina, "Rod in dom", str. 58–61.

¹⁰³ NŠAL, Krstna knjiga Ljubljana – Sv. Peter, 1908–1911, str. 72.

¹⁰⁴ Župnijski urad Ilirska Bistrica (ŽUIB), Krstna knjiga Ilirska Bistrica, 1913–1929, str. 125.

¹⁰⁵ Za vse zgoraj navedene podatke se zahvaljujem g. Borutu Maistru.

Zaključne misli

Rudolf Maister je med Slovenci še danes zapisan kot borec za Maribor in slovensko severno mejo. Prav tako se ga še vedno spominjajo v njegovi družini. Za svoja kasnejša močna patriotska čustva se je Maister moral najbrž zahvaliti predvsem staršem in ženi, ki ga je pri njegovih dejavnosti v letih 1918–1920 zelo podpirala. Njegova mati je tedaj sicer še živela, očeta pa že davno več ni bilo.

O Rudolfovih prednikih kot takih je v pozabo odšla marsikatera podrobnost, ki je danes v virih ni več moč zaslediti. Večinoma so se preživljali kot lončarji ter grobarji. Nimamo razlogov, da bi mislili, da so med ostalim ptujskim prebivalstvom pretirano izstopali. Glede njihovega vsakodnevnega jezika nam viri ne povedo ničesar, a ugibamo lahko, da so (ne glede na nemške in latinske zapise v matičnih knjigah) že konec 18. stoletja med sabo govorili slovensko. Nemščino so – vsaj do neke mere – najbrž tudi poznali, če ne drugega, zaradi ohranjanja raznih poslovnih stikov. Rudolf sam (kakor tudi njegov oče) sta nemško prav tako govorila, saj zaradi narave njunega dela sploh ni šlo drugače. Na Rudolfova patriotska čustva to očitno ni vplivalo, prav tako ga za prestop na stran Nemške Avstrije ni prepričal njegov priimek in zavedanje, da so njegovi daljni predniki prihajali iz nemško govoreče Štajerske. Sploh pa je šlo pri njegovih najpomembnejših dejanjih predvsem za njegovo osebno iniciativo. Brez le-te – ne glede na slovenske ali nemške prednike – bi današnja slovensko-avstrijska meja tekla zelo drugače.

Martin Bele

MAISTER'S FAMILY AND EXTENDED KINSHIP

SUMMARY

As has been known so far, the oldest known ancestor of Maister is Johann Georg, who, in the mid-18th century, came to Ptuj from the Ilz area, a little over 40km east of Graz. At the end of November 1751, Johann Georg Maister married Elizabeta née *Koschen* in Ptuj, then the widow of the potter Gašper *Gebronshegg*, whom (Ana) Elizabeta had married in 1747. Two years after his marriage, Johann Georg also became a full citizen of Ptuj. He most likely died in July 1784 in Ptuj, when the local vital record records the death of a man named Georg Maister. We encounter several difficulties when searching for the birthplace and exact date of Johann Georg Maister. The surname Maister was quite widespread in the mid-18th century in Ilz and the surrounding area, and the records of the time were also full of inaccuracies. It is therefore possible to find five candidates, among which the most likely is the general's ancestor Johann Georg from near Hartmannsdorf and was born at the end of March 1718. In any case, Johann Georg began a period when the family lived in Ptuj for generations.

Johann Georg Maister had at least two sons with his second wife Kristina Weisskopf, namely Johann Georg Jr. and Andrew Mathias, who was the general's ancestor. Both branches of the family lived in Ptuj for several decades and were (largely) involved in pottery. Andrew Mathias married Ana Murko in August 1802. They had a daughter Jožefa and a son Franc. The latter was a city court employee for some time, and then a gravedigger and bricklayer's assistant. In the spring of 1823, he married Barbara Erjavec, a few years older, the daughter of a modest hut owner from Kaniža near Ptuj. In the following years, the couple had four sons, among whom was the general's father Franc Jr.

The dates of death for both Barbara and Franc Sr. cannot be found. It would be possible that Franc was with the gravedigger Johann Maister, who died in April 1842 due to an accident with a mortar. All in all, the question of the place and exact date of Franc's death must also be left unanswered. Rudolf's father Franc was born in February 1826 in Ptuj. After training as a potter and completing his military service, he was employed as a supervisor (later inspector) in the financial guard. Due to the nature of his work, he moved several times over the years. In May 1867, he married a teacher's daughter, Frančiška Tomšič, in Trebnje. While he himself died in the autumn of 1887, Frančiška survived him by several decades and died only in July 1922. Three sons were born to the couple, of whom Rudolf was the youngest. The first brother, Artur, died as a child. The

second brother Ernest worked as a railway official and died at the age of 26. While the brothers were born in Trebnje and Dobe (near Kostanjevica na Krki), Rudolf was born in Kamnik - a town from which neither of his parents was from. Rudolf spent his childhood in Mengeš, then lived in Kranj and Ljubljana. After school, he became a professional soldier and was himself transferred several times due to his service.

In March 1905, Rudolf married a medical doctor's daughter, Marija Sterger from Logatec. Rudolf and Marija had two sons, both born in Ljubljana. The first, Hrvoj, was born in December 1905, and the second, Borut, in June 1908. Rudolf's first son, Hrvoj, was briefly married to Marija Maruša (nee Vrančič), with whom he had no children. He died in July 1982. The second son, Borut, married Sonja Zalokar from Ilirska Bistrica in March 1940. They had a daughter, Bojana (married Bimont), and sons, Stojan and Borut. Bojana had one son with her husband, and Stojan had one daughter with his wife. Today, Bojana and Stojan are deceased. Borut has a daughter and a son with his domestic partner.

VIRI IN LITERATURA

DAGS – Diözesanarchiv Graz-Seckau

- Taufbuch Gleisdorf 1668–1724.
- Taufbuch Hartmannsdorf 1700–1718.
- Taufbuch St. Margarethen an der Raab 1693–1743.
- Taufbuch Soechau 1720–1742.
- Taufbuch Ilz 1726–1751.

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana

- Krstna knjiga Gornji Logatec, 1873–1903.
- Krstna knjiga Kamnik, 1851–1879.
- Krstna knjiga Kostanjevica na Krki, 1867–1896.
- Krstna knjiga Ljubljana – Sv. Peter, 1900–1907.
- Krstna knjiga Ljubljana – Sv. Peter, 1908–1911.
- Krstna knjiga Šentjernej, 1831–1865.
- Krstna knjiga Trebnje, 1868–1890.
- Mrliška knjiga Cerknica, 1872–1905.
- Mrliška knjiga Gornji Logatec, 1874–1922.
- Mrliška knjiga Kranj, 1877–1905.
- Mrliška knjiga Mengeš, 1856–1881.
- Mrliška knjiga Šentjernej, 1824–1863.
- Mrliška knjiga Trebnje, 1841–1854.
- Mrliška knjiga Unec, 1871–1925 (dvojnik).
- Poročna knjiga Ljubljana – Marijino Oznanjenje, 1905–1910.
- Poročna knjiga Trebnje, 1816–1885.

NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor

- Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1684–1743.
- Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1773.
- Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1774–1785.
- Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1803–1822.
- Krstna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1822–1853.
- Krstna knjiga Ptuj – Sv. Peter in Pavel, 1798–1804.
- Mrliška knjiga Maribor – Sv. Marija, 1915 (dvojnik).
- Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784.
- Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1839–1864.
- Mrliška knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1865–1885.
- Poročna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1743–1784.
- Poročna knjiga Ptuj – Sv. Jurij, 1785–1837.
- Poročna knjiga Ptuj – Sv. Peter in Pavel, 1806–1828.

ŠAK – Škofijski arhiv Koper, Matična knjiga krščenih, zvezek II, 1821–1883.

ŽUIB – Župnijski urad Ilirska Bistrica, Krstna knjiga Ilirska Bistrica, 1913–1929.

Zapisnik duš – Status animarum župnije sv. Jurija na Ptujju za ožje mestno območje Ptujja za leta 1826, 1827 in 1835, ur. Marija Hernja Masten (Ptuj, 2021), Zgodovinski arhiv na Ptujju.

Grazer Volksblatt – Graz, letnik 1934.

Mariborer Zeitung – Maribor, letnik 1934.

Slovenec – Ljubljana, letnik 1938.

Slovenski gospodar – Maribor, letnik 1934.

Slovenski narod – Ljubljana, letnik 1886, 1915–1916.

Steirische Alpenpost – Bad Aussee, letnik 1934.

"Antoinetta (Antonija) MANKOČ", *Geneanet*, dostopno na: <https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=en&n=mankoc&p=antoinetta+antonija>, pridobljeno: 21. 10. 2024.

"Krankheiten des Landvolks im 18./19. Jahrhundert", *Historisches Museum Hellental*, dostopno na: <https://historisches-museum-hellental.de/krankheiten-des-landvolks-im-18-19-jahrhundert.html>, pridobljeno: 4. 9. 2024.

"Ljubljana", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/ljubljana/>, pridobljeno: 29. 8. 2024.

"Maribor", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/maistrova-pot/maribor/>, pridobljeno: 28. 10. 2024.

"Mankoč, Milka (1866–1954)", *Primorski slovenski biografski leksikon*, dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi925010/>, pridobljeno: 27. 8. 2024.

"možnar", *Fran*, dostopno na: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=mo%C5%BEnar>, pridobljeno: 3. 9. 2024.

"Otroštvo in mladost", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/otrostvo-in-mladost/maistrov-rod/>, pridobljeno: 29. 4. 2024.

"Pöller", *DUDEN*, dostopno na: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Boeller>, pridobljeno: 3. 9. 2024.

"Stanislaus STERGER", *Geneanet*, dostopno na: <https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=es&p=stanislaus&n=sterger>, pridobljeno: 22. 10. 2024.

"Stoletnica smrti Frančiške Maister (1834–1922)", *Maistrova pot*, dostopno na: <https://www.rudolfmaister.si/novica/stoletnica-smrti-franciske-maister-1834-1922/>, pridobljeno: 19. 8. 2024.

.....

Antoličič, Gregor, "Dr. Vilko Pfeifer – prvi Slovenec na čelu mariborske občine po prevratu (1919–1920)", *Studia Historica Slovenica* 17, št. 3 (2017), str. 929–948.

Friš, Darko, Jenuš, Gregor in Šela, Ana, "Maribor med prevratom in senžermensko pogodbo: "Zasijalo nam je sonce svobode: Maribor je jugoslovanski!", *Prispevki za*

- novejšo zgodovino* 60, št. 3 (2020), str. 110–148.
- Friš, Darko, Osojnik, Janez in Bajc, Gorazd**, "Koroška v odločilnem letu 1920: delovanje plebiscitne komisije", *Acta Histriae* 26, št. 3 (2018), str. 923–944.
- Friš, Darko in Gostenčnik, Nina**, "Dr. Alojzij Juvan, predsednik mestne občine Maribor v letih 1935–1941", v: *Snovalci sodobnega mesta ob Dravi: mariborski župani: 1850–1941*, ur. Darko Friš, Mateja Matjašič Friš in Aleš Maver (Maribor, 2018), str. 444–469.
- Glavan, Mihael in Grdina, Igor**, "Rod in dom", *Rudolf Maister: sto let severne meje: življenje in delo Rudolfa Maistra Vojanova 1874–1934*, ur. Nela Malečkar, Aleš Berger, Alenka Puhar, Mihael Glavan in Igor Grdina (Ljubljana, 2018), str. 7–87.
- Gostenčnik, Nina**, "Dr. Franjo Lipold, mariborski mestni načelnik v letih od 1931 do 1935", *Studia Historica Slovenica* 17, št. 3 (2017), str. 989–1018.
- Goznik, Nina**, "Ptujška obrt v obdobju od druge polovice 18. stoletja do konca 19. stoletja", v: *Obrt na Ptujskem: zbornik ob 40-letnici OOOZ Ptuj*, ur. Barbara Štumberger (Ptuj, 2013), str. 83–94.
- Guštin, Damijan**, "Oborožene sile Države SHS", v: *Slovenska novejša zgodovina 1: Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*, ur. Jasna Fischer (Ljubljana, 2005), str. 192–196.
- Hartman, Bruno**, *Rudolf Maister: general in pesnik* (Ljubljana, 1998).
- Jenuš, Gregor in Valentinčič, Dejan**, "Nemško-govoreča narodna skupnost na Slovenskem in vprašanje ustavnega priznanja", *Studia Historica Slovenica* 22, št. 3 (2022), str. 663–715.
- Juvan, Alenka**, "Rojstna hiša in otroštvo", *SLO: časi, kraji, ljudje: slovenski zgodovinski magazin*, št. 43 (april 2024), str. 6–9.
- Maister Vojánov, Rudolf**, *Poezije*, posodobljena izdaja iz leta 1904 (Ljubljana, 2001).
- Montanar, Ilaria**, "Der Bischof Ivan Jožef Tomažič (1876–1949) im Licht der Korrespondenz mit P. Michael Hofmann (1860–1946)", *Studia Historica Slovenica* 11, št. 1 (2011), str. 111–135.
- Osojnik, Janez, Bajc, Gorazd in Matjašič Friš, Mateja**, "Koroška leta 1919 in ozadje sprejetja odločitve o plebiscitu – britanski pogled in reakcije v slovenskem tisku", *Studia Historica Slovenica* 20, št. 2 (2020), str. 525–563.
- Perovšek, Jurij**, "Slovenci in Država Slovencev, Hrvatov in Srbov", v: *Slovenski prelom 1918*, ur. Aleš Gabrič (Ljubljana, 2019), str. 57–85.
- Radovanovič, Sašo**, *Mariborske ulice nekoč in danes* (Miklavž na Dravskem polju, 2015).
- Rahten, Andrej**, "Šampanjec v Gradcu in nemške demivierges": ocena delovanja podpolkovnika Shermana Milesa na Štajerskem leta 1919", *Studia Historica Slovenica* 19, št. 3 (2019), str. 781–813.
- Stavbar, Vlasta in Potrata, Majda**, "Pomembna ženska", *Dragi Maister, na te mi bo spomin...: ob 100. obletnici bojev za severno mejo in slovenski Maribor*, ur. Aleš Arih in Barbara Arih (Maribor, 2018), str. 15–22.

- Svoljšak, Petra**, "Med zlomom in prelomom", v: *Slovenski prelom 1918*, ur. Aleš Gabrič (Ljubljana, 2019), str. 37–54.
- Šlajmer Japelj, Majda**, "Marija Maister (1885–1938)", v: *Pozabljena polovica; Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*, ur. Maja Savelli in Goran Č. Potočnik (Ljubljana, 2012), str. 212–215.
- Torkar Zora et al.**, *Rudolf Maister : domoljub, general, kulturnik, pesnik, bibliofil: vodnik po razstavi v Rojstni hiši Rudolfa Maistra v Kamniku* (Kamnik, 2013).
- Valenčič, Vlado in Traven, Rezka**, *Ljubljanske ulice* (Ljubljana, 1980).
- Žižek, Aleksander**, *Skrivno življenje cebov: cebi Celja, Maribora in Ptuja med letoma 1732 in 1859* (Celje, 2012).

POSKUS REKONSTRUKCIJE DRUŽINSKEGA DREVESA RUDOLFA MAISTRA

